

**„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
Zostań partnerem KSOW. Projekt realizuje Gmina Dąbrowa.**

Zasoby lokalne jako czynnik rozwoju społeczno – gospodarczego i przestrzennego małych miast i wsi

**Ryszard Kamiński
KPODR Minikowo**

Obraz wsi tradycyjnej

- „wieś jest to miejsce produkcji żywności, gdzie warsztat pracy jest zintegrowany z gospodarstwem domowym, a rezultaty działalności w większym stopniu uzależnione są od sił przyrody”.
- gospodarstwo w którym:
 - wszyscy domownicy zaangażowani są w prace polowe, sianokosy, żniwa, wykopki, pielęgnację zwierząt i roślin. —
- inni mieszkańcy wsi:
 - wykonują zawody usługowe, związane z naprawą sprzętu, zaopatrzeniem, skupem, drobnym przetwórstwem surowców rolnych dostarczają produktów lub usług niezbędnych do życia rodzinom rolniczym

Znaczenie kapitału społecznego

- Kapitał społeczny w ostatnich latach jest traktowany, jako ważny czynnik wpływający na rozwój społeczny i gospodarczy kraju, a także jako element charakteryzujący warunki życia obywateli. *(KSRR 58)*
- Najlepsza droga do dobrobytu to wykorzystywanie kapitału społecznego, a dokładniej szczególnej cechy kulturowej, którą jest **poziom zaufania** w danym społeczeństwie.

F. Fukuyama, Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu 1997r.

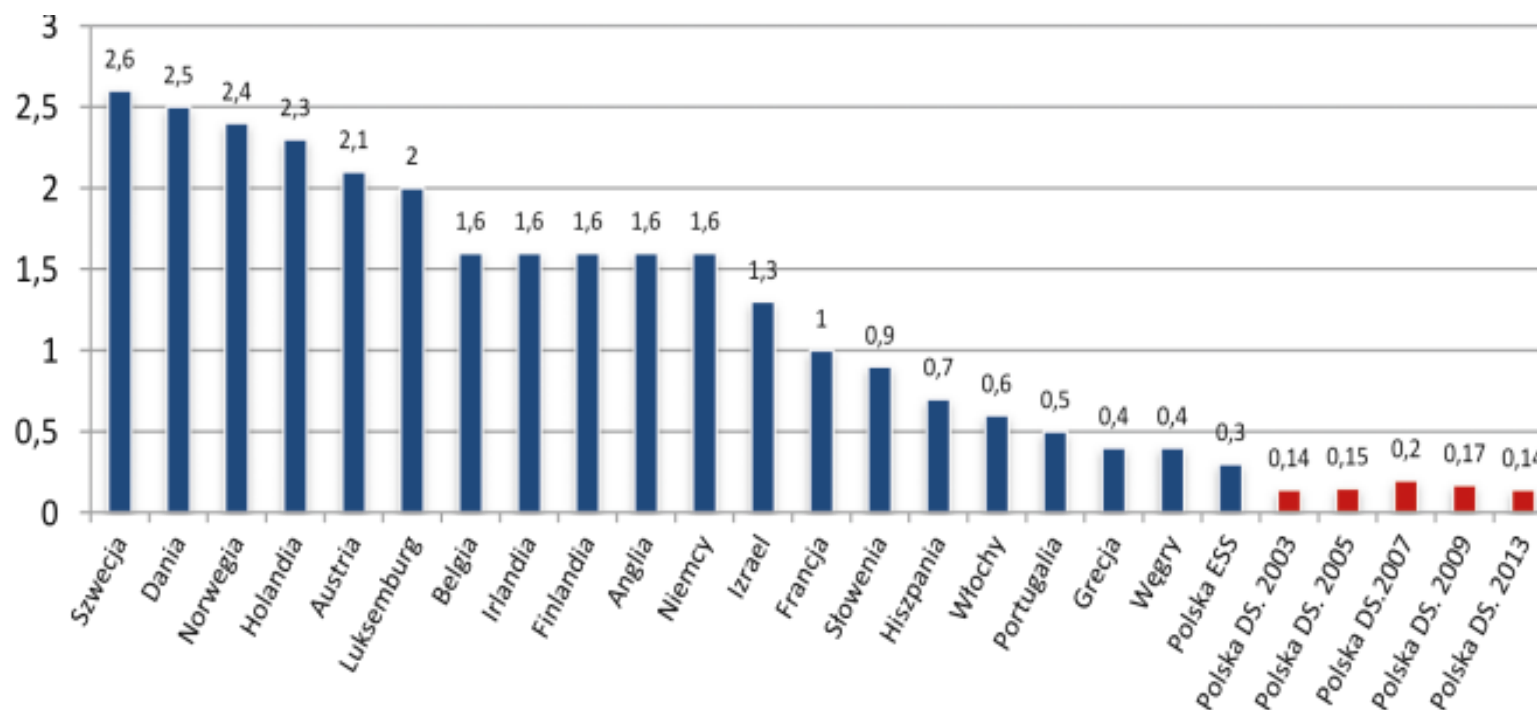

Niski poziom zaufania i niski poziom kapitału społecznego barierą rozwoju

- Biorąc pod uwagę zaufanie społeczne obywateli w 2006 -2015 r. Polska znalazła się na przedostatnim miejscu wśród krajów objętych badaniem European Social Survey (ESS). *(ponownie Diagnoza Społeczna 2015)*
- W 2010 49% obywateli wykazywało obojętność wobec sześciu form naruszania dobra wspólnego (odsetek obojętnych wzrósł o 14% w stosunku do roku 2005).

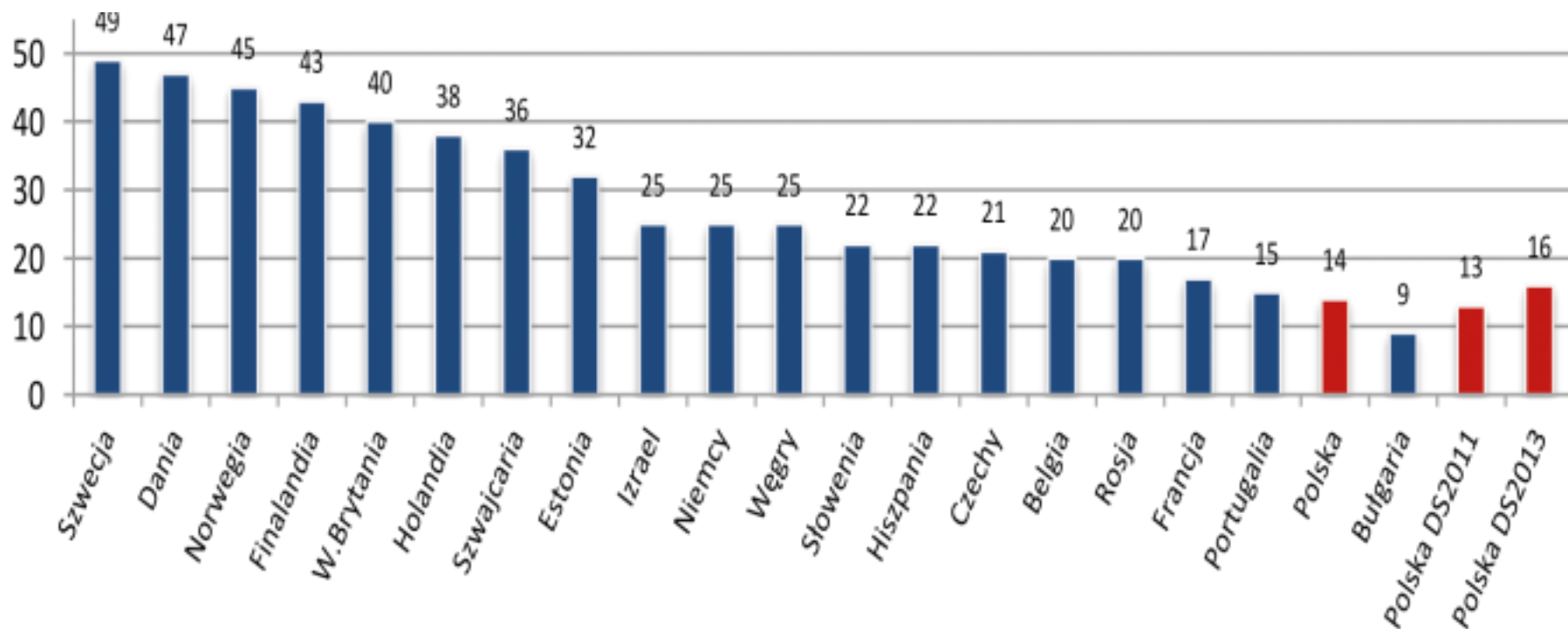
Przeciętna liczba organizacji, do których należą respondenci w wieku 16 i więcej lat

Źródło: dla wszystkich krajów, włącznie z Polską ESS - *European Social Survey 2002*, dla Polski DS – *Diagnoza Społeczna* z lat 2003-2013.

Odsetek osób w wieku 16 i więcej lat ufających innym ludziom

Źródło: dla wszystkich krajów European Social Survey 2010 (odsetek odpowiedzi 7-10 na skali: 0-„ludzie najczęściej dbają wyłącznie o własne sprawy”, 10-„ludzie najczęściej starają się być pomocni”), średnia dla wszystkich krajów w 2010 r. 27,3.

Powiększanie kapitału ludzkiego i społecznego

- W **kapitał ludzki** można inwestować **indywidualnie**, natomiast w **kapitał społeczny** indywiduallynie inwestować się nie da.
- Po pierwsze, jak twierdzi Putnam, jest on zależny od rozciągniętego w czasie procesu historycznego formującego wspólnotę obywatelską, a po drugie, w tym historycznym procesie ogromną rolę odgrywa to, co dzieje się w przestrzeni publicznej:
 - w polityce,
 - szkole,
 - w samorządach,
 - na ulicy,
 - w urzędach,
- w dużej mierze zależy to od elit, zwłaszcza od polityków.
- (J. Czapiński „Diagnoza Społeczna 2013”)

Diagnoza społeczna

(prof. J. Czapiński)

- Badania międzynarodowe dowodzą, że kapitał ludzki jest ważniejszą niż kapitał społeczny przesłanką rozwoju w krajach uboższych.
- Po przekroczeniu jednak pewnego progu zamożności decydującego znaczenia dla dalszego rozwoju nabiera kapitał społeczny
- Polska przekroczy próg zamożności, powyżej którego dalsze inwestowanie w kapitał ludzki przestanie wystarczać do podtrzymania rozwoju, prawdopodobnie w ciągu najbliższych 8 lat.
- Zostało nam więc niewiele czasu na budowanie kapitału społecznego, jeśli chcemy się dalej rozwijać.

Po przystąpieniu do UE – bogactwo różnorodności

- Przyspieszenie zmian i zróżnicowanie sytuacji poszczególnych rolników
- Od ponad 20 lat ok. 1,5 mln gospodarstw w statystykach (Spis PSR 2020 – 1,3 mln)
- ale:
 - 1 242 tysiące ubiegających się o płatności bezpośrednie (2023)
 - 220 tysięcy najlepszych rolników dostarcza 63% całkowitej produkcji towarowej i dysponuje prawie połową gruntów rolnych
 - ponad 25% gospodarstw domowych rolników znajduje się poniżej ustawowej granicy ubóstwa

Rolnicy 2020

- tylko co trzeci mieszkaniec wsi żyje w rodzinie posiadającej gospodarstwo rolne (pow.1 ha) •
dostrzegają pozytywne zmiany w najbliższym otoczeniu (poprawa wiejskiej infrastruktury, dróg, chodników, świetlic, a także organizacji życia kulturalnego, możliwości edukacji dzieci) •
Mają w większości pozytywny stosunek do UE i ogromne oczekiwania związane z funduszami.
- bardziej wierzą we własne możliwości i czują się mniej bezradni
- związek z rolnictwem („ziemią”) raczej pragmatyczny niż emocjonalny

Tradycyjne organizacje wiejskie *współpraca gospodarcza rolników*

- 1816 roku w Hrubieszowie, Stanisław Staszic założył Hrubieszowskie Towarzystwo Rolnicze dla Ratowania się Wspólnie w Nieszczęściu • Doświadczenia „Rolników”, spółek kredytowych i wzajemnościowych
- Stan obecny - 3% zorganizowanych rolników producentów (wg deklaracji Ministerstwa Rolnictwa)

Rolnicy jako członkowie wspólnoty

Najlepsi rolnicy skupili się na inwestycjach we własne gospodarstwa i nie za bardzo angażują się szczególnie w nowe rodzaje inicjatyw. Również nowe wiejskie stowarzyszenia w swoich działaniach i przyszłych zamierzeniach nie uwzględniają rolników jako odrębnej grupy mieszkańców.

- Paradoksalnie jednak po 2004 roku to nie nowe stowarzyszenia i inne organizacje pozarządowe, ale rolnicy przetarli na wsi ścieżki pozyskiwania środków z Unii Europejskiej.

Inicjatywy oddolne, czy są potrzebne?

- *„tyle władzy, na ile to konieczne, tyle wolności, na ile to możliwe”*
- *"tyle państwa, na ile to konieczne, tyle społeczeństwa, na ile to możliwe”*

(UE, Wilhelm Emanuel von Kettler, Arystoteles...)